

Månedens tema: Børn og unge på autismespektret

Ugesammendrag – Uge 38

I uge 38 har fokus været rettet mod de strukturelle, sensoriske og sociale barrierer, der rammer autistiske børn og unge i hverdagen, skolen og uddannelsessystemet. Gennemgående viser erfaringerne, at mistrivsel og frafald sjældent skyldes manglende evner, men derimod systemets insisteren på standardiserede rammer, tvungen socialisering og manglende forståelse for det autistiske nervesystem.

1. Det stille barn i systemet

I skoler og institutioner prioriteres ressourcer og støtte typisk derhen, hvor adfærden er larmende eller forstyrrende. Det autistiske barn, der reagerer med passiv nedlukning (*shutdown*), overses let og roses fejlagtigt for at være "nem". Når mistrivsel og sensorisk overbelastning undertrykkes i årevis bag en stille facade, udløses konsekvenserne ofte med brutal forsinkelse i form af skolevægning, angst og depression i teenageårene.

2. Diagnostisering og maskering hos piger

Piger på spektret diagnosticeres fortsat markant senere end drenge, fordi deres vanskeligheder camoufleres af avanceret social efterligning, artighed og perfektionisme. Deres særinteresser (fx litteratur, tegning eller dyr) opfattes ofte som almindelige, mens det massive kognitive analysearbejde, der ligger bag at "passe ind", først bliver synligt, når facaden kollapser i hjemlige rammer eller resulterer i fysiske symptomer og spiseforstyrrelser.

3. Kravet om øjenkontakt som sansemæssigt overgreb

Traditionelle forventninger om direkte øjenkontakt som udtryk for respekt og opmærksomhed virker direkte modsat på et autistisk nervesystem. Fastholdelse af blikket aktiverer hjernens alarmsystem (amygdala) og binder store mængder kognitiv energi. Når barnet kigger væk, er det en nødvendig overlevelses- og lyttestrategi, der gør det muligt rent faktisk at bearbejde det talte sprog. Krav om øjenkontakt træner maskering på bekostning af tryk og indlæring.

4. Pubertetens sensoriske og eksekutive chok

Overgangen fra barn til ung indebærer voldsomme kropslige forandringer (nye lugte, kropsbehåring, ændret hud- og tekstilfølsomhed) kombineret med et radikalt skift i de sociale spilleregler. Hvor relationer tidligere var bundet op på konkrete aktiviteter, introducerer ungdomslivet udtalte koder, flirt og hierarkier. Det biologiske pres belaster den eksekutive funktion yderligere og skubber mange ud i overbelastning, hvis rammerne ikke tilpasses med lavkontekst-kommunikation og skærmning.

5. Dating, grænser og direkte kommunikation

Romantiske relationer bygger ofte på indirekte hentydninger, ironi og subtilt kropssprog. For personer med en direkte, bogstavelig kommunikationsform skaber det en markant sårbarhed over for manipulation, udnyttelse og grænseoverskridende adfærd. Når egne grænser gennem et helt liv er blevet tilsidesat for at tilpasse sig normen, er risikoen for traumer stor, hvilket fører mange ud i isolation som den eneste effektive forsvarsmekanisme. Klare aftaler og utvetydig dialog er en forudsætning for ligeværdige relationer.

6. Gaming som legitimt frirum og fællesskab

Hvor timer foran skærmen ofte stemples som passivitet eller afhængighed, udgør gaming-universet i virkeligheden et forudsigeligt helle med klare regler, fravær af krav om øjenkontakt og fuld kontrol over det sensoriske miljø (lys, lyd, fysisk rum). Samarbejdet online er opgaveorienteret, direkte og baseret på fælles interesser frem for overfladisk smalltalk, hvilket gør det til en afgørende kognitiv ventil og en ægte social platform på ligeværdige vilkår.

7. Uddannelsessystemets rigide rammer

Unge med autisme besidder ofte stærke faglige forudsætninger, men bremses af rammerne omkring uddannelserne. Åbne studiemiljøer, larmende kantiner, tvungne ustrukturerede gruppearbejder og ufleksible krav til fysisk fremmøde skaber massiv overbelastning. Når systemet betragter fravær som manglende motivation frem for manglende sensorisk tilpasning, mistes store faglige ressourcer på gulvet af ren strukturel blindhed.